

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

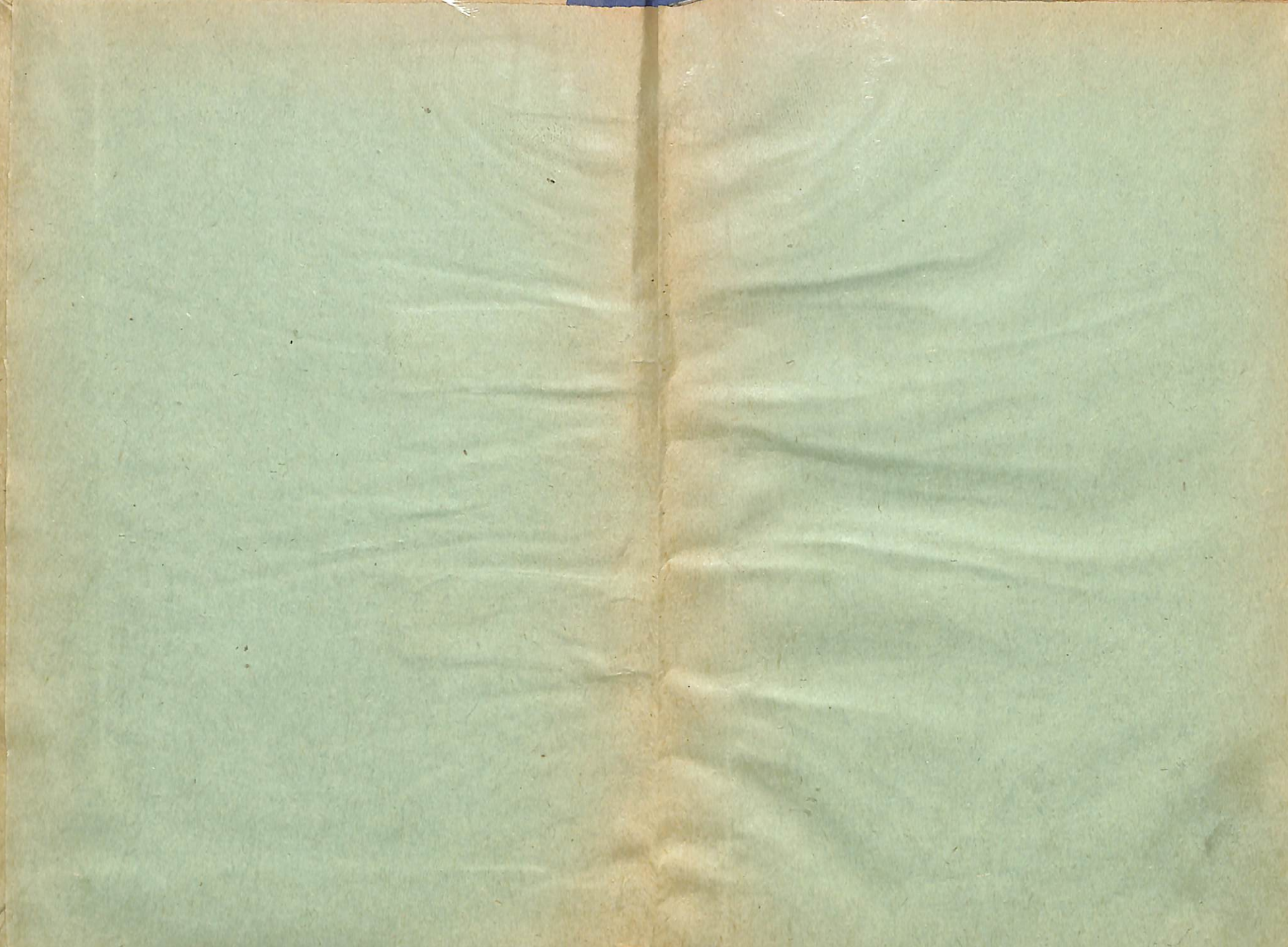
պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

84
L-49

34
L-49

ՀԻՄՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ

ՓԻՒԼ ԼԵՄԵՏԻ

ԹՈՒԹԻՒՆ

46

Թարգմ.

ՕՐ. ՆՈՒՆՐԳ ԸՂՆՆՆՆՆ

Գ.

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Արագատիպ Ա. Բուժաթեղանի Նիկ. 21

1904

02.05.2013
0001 89A 08

6965

18 NOV 87

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

130001 1111

Մ 11 11 11 11

Доволено цензурою, Тифлисъ, 17-го Октября
1903 г.

130001 1111

11 11 11 11

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

1903

Գ Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Հ Ե Բ Ի Ա Թ Ժ Ի Ի Լ Լ Լ Մ Ե Տ Ը Ի Ի

աղբաղի ծերունի իշխան
Տաբրիբին շատ գիտուն
էր, շատ հարուստ և հոգա-
կուած էր իւր իմաստու-
թեամբ:

Իւր ապարանքում, ուր
մարմարն ու թանկագին
մետաղները իրանց քանդակներով հա-
մապաստխանում էին ծաղիկներին ու
բոյսերին,

Իր պարտէզներում, ուր ծաղիկներն ու
բոյսերն իրանց վառ գոյներով մրցում էին
մետաղների և թանկագին քարերի փայլի հետ,
Նա պահում էր գեղեցիկ կանաչք, որոն-
ցից նորա միակ պահանջն այն էր, որ միշտ

գեղեցիկ և զարդարուած լինեն, իսկ փոխարէնը ներում էր նոցա գործած յիմարութիւնները:

Նա պահում էր բանաստեղծներ միայն նորա համար, որ ոտանաւորներ ու պօէմաներ գրեն ոգևորուած ընդհին և չէր բարկանում նոցա վրայ, երբ ոտանաւորները անլաշող էին դուրս գալիս:

Նա պահում էր փելիսոփաներ նորա համար միայն, որ վիճեն իր հետ աստուածութեան, հնութեան և աշխարհի ծագման մասին և զիջողաբար էր վարուում նոցա հետ, երբ աւել պակաս էին խօսում:

Փարնանային մի առաւօտ Տուրրիբին զբօսնում էր Բաղդադի գլխաւոր փողոցներից մէկում:

Մանրավաճառների սալակները բեռնաւորուած էին նարինջներով և ծաղկէ փունջերով: Փողոցի սպիտակ յատակի վրայ երևում էին մարդկանց կարմիր, կապույտ և կանաչ զգեստներ, շինութիւնների պատերից կախուած էին մոնոլիտայի ճիւղերը և աւազայներում ջուրը սովորականից աւելի զուարթ էր խոխոջում:

Եւ ամեն մի նորատի կին նմանում էր ծաղկի, որը թեթև կերպով ծածկուած է լի-

նում ցօղով:

Տուրրիբին զգում էր, թէ ինչպէս իր ծեր սիրտը մեղմանում է այն բուրմունքների, գոյների և ընդհանուր ցնծութեան ազդեցութիւնից: Նա զուարճութեամբ մտաբերում էր անցեալը, իսկ ներկայում այնպիսի բան չէր գտնում, որից կարելի լինէր դանգատուել և պատրաստ էր վճռելու որ կեանքը հրաշալի է:

— Սրհնեայ ջերմութիւն, հրաշալի արև... ասաց նա գրեթէ լսելի ձայնով:

Նրան հանդիպեց հինգ տարեկան փոքրիկ, գեղեցիկ, վարդագոյն դէմքով մի աղջիկ, խարտեաշ մազերով և պարզ զգեստով: Երեխան մտքը բերանում գրած, լուրջ նայում էր նրան իւր գեղեցիկ և բամբակի պէս փափուկ գանգուրների միջից: Թւում էր որ նրա վրայ մեծ ազդեցութիւն էին արել Տուրրիբին մեծ միրուքը կամ այն խորհրդաւոր կենդանիները, որոնք նկարուած էին նրա քղամիզի վրայ:

Երեխան այնքան գեղեցիկ և հրապուրիչ էր, որ Տուրրիբին մօտեցաւ նրան, համբուրեց և երկու ոսկի դրեց նրա ձեռքը:

Յետոյ պտտահէց մի տասը տարեկան տղա-

ին. նրա դէմքը տգեղ էր, մինչև քթի սուր ծայրը պէպէսնով ծածկուած և պղտոր աչքերով:

Նա ողորմութիւն խնդրելով՝ պատմում էր որ իր մայրը հիւանդ է, որ եօթը փոքրիկ եղբայրներ ունի և որ երեք օր է ոչինչ չի կերել. բայց այնպէս էր ասում, կարծես թէ անգիր էր արել բոլոր խօսքերը:

Տուրբերին յոնքերը կիտելով՝ մի ոսկի տուեց նորան:

Քսան քայլ հեռու տեսաւ մի աղքատ. կռացած ձեր մարդ էր նա, կեղտոտ ցընցոտիներով և խղճալի դէմքով. միրուքը մոխրագոյն էր, իսկ առանց բիբերի կարմիր աչքերը նմանում էին շատ հասած պտուղների ճեղքուածքներին:

Սուր, շշնջացող ձայնով նա կամաց և անգիտակցաբար կրկնում էր միևնույն բառերը.

— Ողորմեցէք խեղճին, որ անկարող է աշխատել. ամենակարող Որմիզըր կլարձատրէ ձեզ:

Երբ նա արտասանում էր այդ խօսքերը՝ բերանից գինու հոտ էր գալիս:

Տուրբերին հեռուից մեկնեց նրան արծաթէ մի գրամ և որովհետև վայր ընկաւ, ձերը մեծ գժուարութեամբ կռացաւ որ փողը վերցնի:

Մի քանի բոպէից յետոյ Տուրբերին հանդիպեց մի կնոջ. չէր կարելի որոշել ձեր էր նա թէ երիտասարդ. ձեռքին բռնած ունէր մի երեխայ, որի գլուխը ծածկուած էր քոսով. համեստութեամբ կախելով իւր գլուխը աչքէս, որ Տուրբերին չէր կարող տեսնել նորա աչքերը, նա հետևում էր իշխանին և ցածր ձայնով ողորմութիւն խնդրում:

Աւելի ձանձրոյթից, քան թէ անսրտութիւնից, Տուրբերին արագացրեց իր քայլերը. բայց աղքատ կինը շարունակում էր ողորմութիւն խնդրել և չէր հեռանում նորանից. Տուրբերին քսակը հանեց և մի քանի պղնձէ գրամ շարտեց նրան:

Այդ միջոցին մի քանի քայլ հեռու նկատեց պատին յենուած մի մարդ, առանց ձեռքի և օտների. ուժեղ և կեղծ ձայնով նա երգում էր Ֆիրդուսի սիրային երգերից մէկը, որի մէջ նկարագրում է ծաղիկների և թռչունների փալը. մի սարսափելի տեսարան էր այդ:

Տուրբերին կանգնեց և օգտուելով այն բանից, որ այդ մարդը չէր կարող իրեն հետևել, անցաւ փողոցի միւս կողմը առանց ուշադրութիւն դարձնելու նրա վրայ:

Փոքր ժամանակ ևս զբօսնեց նա, բայց էլ չէր զգում կեանքի գեղեցկութիւնը:

— Ինչպէս անտանելի շոգ է, ասաց և վերադարձաւ իւր ամրոցը:

Քիչ մտածելուց յետոյ, Տուրրիբին կանչեց իւր կառավարչին և ասաց. — զնա մեծ փողոցը. այնտեղ կտեսնես մի ծեր աղքատ և կտաս նրան մի ոսկի. յետոյ մի կին՝ ծծկեր երեխան գրկին, նրան կտաս երկու ոսկի. մի քիչ հեռու կգտնես մի մարդ, առանց ձեռքի և ոտների, նրան կտաս երեք ոսկի:

Այդ օրից, ամեն անգամ երբ Տուրրիբին գուրս էր գալիս մանգալու, մի ծառայ գրնում էր նրա առաջից և ողորմութիւն բաժանում բոլոր աղքատներին, հրամայելով որ իսկոյն հեռանան և չերևան իւր տիրոջը:

Տուրրիբին աւելի ողորմած և բարեսիրտ դարձաւ. կարելի էր կարծել, որ նա ուզում էր Բաղդադում ոչնչացնել աղքատութիւնը: Ամեն օր ողորմութիւն և կերակուր էին տալիս խեղճերին, հիմնեց ապաստանարաններ երեխաների, ծերերի, մայրերի, հիւանդների և հաշմանդամների համար:

Եւ երբ ասում էին նրան, թէ մէկը սուտ աղքատ կամ հիւանդ է ձևանում որ խաբէութեամբ փող ձեռք բերի, նա պատասխանում էր.

— Հանգիստ թողէք ինձ. ես ժամանակ

չունիմ սուտը և ճիշտը համեմատելու և ճշմարտութիւնը պարզելու:

Այսպիսով Տուրրիբին, ուրիշների վիճակը թեթևացնելու համար, ծախսեց իր ամբողջ կարողութեան իննը տասերորդական մասը. մինչև անգամ կրճատեց իւր սեպհական անձի համար հարկաւոր ծախսերը և թողեց իր մօտ միայն ամենաերիտասարդ կանանց, ամենածոյլ բանաստեղծներին և չհամոզուած փիլիսոփաներին:

Բայց շարունակում էր զուարճանալ կեանքով, շրջապատուած գիտութեան, արուեստի և մարդկային խելքի արդիւնքներով:

Նա երբէք չէր մտնում իր կառուցած ապաստանարանները և ոչ էլ պալատի այն սենեակները, որտեղ ողորմութիւն և ճաշ էին բաժանում աղքատներին:

Մի անգամ, երբ Տուրրիբին զբօսնում էր քաղաքում, աղքատները շրջապատեցին նրան և սկսեցին աղաղակել, որ պարտական են նրան իրենց կեանքով, իսկ շատերը ծուռգ չոգած համբուրում էին նրա զգեստները:

Բայց իշխանը բարկացաւ նոցա վրայ, կարծես թէ ժողովրդի շնորհակալութեան

բուռն զգացմունքը անախորժ էր թուում նրան: Ժողովուրդը վճռեց որ նա ամենաարժանաւոր և սուրբ մարդն է ամբողջ Պարսկաստանում:

Երբ Տուրքերին զգաց, որ իւր մահը մօտեցել է, հեռացրեց բոլոր փիլիսոփաներին ու բանաստեղծներին, թողեց իր մօտ միայն մի տասնուեօթը տարեկան գեղեցիկ աղջիկ, խնդրելով որ նա ոչինչ չխօսէ, այլ միայն նայէ նորան իւր պարզ և գեղեցիկ աչքերով:

Եւ նա մեռաւ:

Նորա դագաղի ետևից գնում էին Բալդազի նախկին աղքատները և նոցանից շատերը ողբում էին:

—

Տուրքերի հոգին ներկայացաւ Ումիդգին դատուելու համար:

Ումիդգը հարցրեց նրան.

— Ի՞նչ ես արել աշխարհում. ի՞նչ ես շինել:

Տուրքերին, չկասկածելով թէ ինչ էր սպասում իրան, համեստութեամբ և անկեղծութեամբ ասաց.

— Իհարկէ, ես թույլ էի ինչպէս և ամեն մի մահկանացու. զուարճանում էի գե-

ղեցիկ գծերով, նկարներով, հնչիւններով և բառերի խաղերով. բայց իմ ծախսով կառուցել եմ չորս ապաստանարան, տուել եմ աղքատներին կարողութեանս իննը տասներորդական մասը:

— Աշխարհա է, չար մարդ չես եղել դու և յաճախ բարի գործեր ես կատարել, բայց այս անգամ չեմ ընդունի քեզ իմ արքայութիւնը, քո հոգին պէտք է դարձեալ երկրային կեանք վարէ մի ուրիշ մարդու մէջ, որ պէտքի հասկանաս և մեղքերդ քաւես:

— Բայց որ մեղքս պէտք է քաւեմ, Տէր:

— Մտածիր և լաւ ճանաչիր քեզ: Ի՞նչ էիր մտածում այն ժամանակ երբ փողերդ բաժանում էիր աղքատներին. ի՞նչ էիր զգում հոգուդ մէջ այն օրը, երբ պատահեցիր ծեր աղքատին, դժգոյն կնկան և առանց ձեռքի ու ոտների մարդուն.

— Անսահման կարեկցութիւն դէպի մարդկանց դժբաղդութիւնները. — պատասխանեց Տուրքերին.

— Սուտ ես խօսում, ասաց Ումիդգը: Այդ հանդիպումը քեզ համար անախորժ բան էր. նա շատ կուպիտ կերպով յիշեցնում էր քեզ որ երկրիս վրայ կայ տառապանք և աղքատութիւն. բացի դորանից, դու բարկանում

էիր նրանց վրայ որովհետեւ նրանք վերաւորում էին քեզ իրանց տգեղութեամբ և աղտոտութեամբ: Այն աստիճան ատում էիր այդ անբաղդներին, որ մի անգամ չկարողացար անգամ տանել նրանց շնորհակալութիւնները, որովհետեւ նրանց ուրախութեան կոպիտ արտայայտութիւնը գրգռում էր քեզ, քո ճաշակի նրբութիւնը արգելեց նրանց արտայայտել իրանց երախտագիտութիւնը դէպի քեզ և ցոյց տալ որ նրանք էլ ընդունակ են գնահատելու քո բարեգործութիւնները:

Աշխատում էիր ոչնչացնել աղքատութիւնը, որովհետեւ նա տգեղացնում և անուանարկում է կեանքը: Բայց ես, որ թափանցում եմ ամեն մի հոգու մէջ և բոլորը տեսնում, ասում եմ քեզ, որ քո կարեկցութեան մէջ մեծ ատելութիւն ու յուզմունք կայ:

— Բայց ես ատում էի ոչ թէ իրանց՝ աղքատներին, այլ տանջանքը, չարը, քո մշտական թշնամի Արհմին:

— Արհմինը ես եմ:

— Ի՞նչ, իմ ստեղծողը:

— Ես Արհմին եմ և միւսնոյն ժամանակ էլ Որմիզդ: Բարին ծագում է չարից ինչպէս նաև բարեգործութիւնը բղխում է տանջանք-

ներից: — Տէր, մի՞թէ չէիր կարող աւելի լաւ բան մտածել:

— Կտակ մի անի. չարութիւնը կանցնի. նա գոյութիւն ունի միայն նրա համար, որպէս զի վերականգնէ առաքինութիւնը և երանութիւնը:

— Համաձայն եմ դորան, ասաց Տուրբիրին, — բայց ի՞նչ կապ կայ այդ բոլորի և իմ մէջ. ի՞նչպիսի զգացմունքներ կարող էին առաջացնել իմ մէջ այդ սողուն արարածները, երանց զգուելի դէմքով. բացի նրանց տանջանքը թեթևացնելուց, ուրիշ ի՞նչ կարող էի անել նրանց համար:

— Հէնց դորա համար է որ ուղարկում եմ քեզ երկրիս վրայ որ լաւ հասկանաս այդ: — Բայց Տէր...

Տուրբիրին չվերջացրեց... չբացան թէ Որմիզդը և թէ Տուրբիրին... տիւեց քսոս:

Տիրիբուի կեանքից աւելի տխուր և աղքատ կեանք չէր կարող լինել: Նա ծնունեց Էսկիւբում, բանուորի խեղճ խրճիթի մէջ. նորա երեսխալութիւնը անցաւ շատ տխուր, մեծ մասամբ քաղցած. սովորեց մի արհեստ, որով հոգիւ էր կարողանում ապրել: Ունենալով

այն բոլոր առաքինութիւնները՝ որ առհասարակ ունենում են աղքատները. նա չունէր ոչ գոռոզութիւն և ոչ նրբազգածութիւն:

Որպէսզի մենակ չմնայ, նա պսակուեց:

Նորա կինը և երկու երեխաները չբաւորութիւնից մեռան. մի անգամ Տիրիբուռն վայր ընկաւ ծառից և ջարդուեց. այնպէս անփութութեամբ էին բժշկում նրան, որ ոտները բոլորովին թուլացան, մէկ ձեռքի կաթուած ստացաւ, իսկ միւսի վրայ անբուժելի վէրք դուրս եկաւ:

Ստիպուած սկսեց ողորմութիւն խնդրել. սկզբում շատ քիչ էր աշխատում, որովհետև ամօթը խանգարում էր նրան ձանձրացնել անցորդներին. յետոյ հաշտուեց իր դրութեան հետ. այդ ժամանակից ստանում էր ճիշտ այնքան, ինչքան հարկաւոր էր քաղցեց շփուներու համար, և որովհետև նա ոչ մի մխիթարութիւն չունէր աշխարհիս վրայ, հենց որ մի քանի կոպէկ էր մնում, սկսում էր խմել:

Տիրիբուռն ոչ հեռու ապրում էր մի շատ աղքատ աղջիկ, որը խղճալով՝ ամեն առաւօտ գալիս էր նրա մօտ, մաքրում էր վէրքերը, կարգի բերում անկողինը, կարկառում շորե-

րը, արգանակը եփում և այդ բոլորի համար ոչինչ չէր պահանջում:

Նրա անունը Կրիկա էր. թէպէտ գեղեցիկ չէր, բայց այնչափ բարութիւն էր փայլում նրա աչքերում, որ ամենքը հաճութեամբ նայում էին նրան:

Եւ ամեն առաւօտ Տիրիբուռն անհամբերութեամբ սպասում էր այն ըուպէին, երբ Կրիկան պէտք է գար իր մօտ:

Մի անգամ Տիրիբուռն ըստ սովորականին ողորմութիւն էր խնդրում. մի հարուստ մարդ զգուանքով տուեց նրան մի ոսկի:

Այդ վայրկեանին Որմիզբը ստիպեց Տիրիբուռն հոգուն զգալ իր մէջ Տուրիբի հոգին. Տիրիբուռն, տեսնելով թէ ինչպիսի արհամարհանքով էր հարուստ մարդը ողորմութիւն տալիս, հասկացաւ թէ ինչու համար էր Որմիզբը գոտապարտել իրան: Հասկացաւ որ ինքն էլ անցեալ կեանքում օգնելով աղքատներին, արհամարհում էր նրանց խոնարհութեան և կեղտոտութեան համար:

Միւս առաւօտ, երբ Կրիկան եկաւ կապելու նրա վէրքերը, Տիրիբուռն տեսաւ որ նա անում է այն առանց զգուանքի և որ նրա աչքերը պահպանում էին իրանց հան-

գիտաւ և հեզ արտայայտութիւնը.

Եւ հասկացաւ, որ այդ նորատի աղջիկը, որ չէր խորշում և խնամում էր նրան, չնայելով որ ինքը ուրիշ աղքատներից աւելի էր զգուանք ներշնչում, իրօք սուրբ և բարի հոգի էր:

Երբ աղջիկը վերջացրեց վերքերը լուանալ, Տիբերուն համբուրեց նրա ձեռքը և լաց եղաւ:

Որմիզդը խղճաց և իրաւունք տուեց նրան նոյն գիշերը հանգիստ մեռնելու:

— Ի՞նչ հասկացար, հարցրեց Որմիզդը Տուրրերի—Տիբերուի հոգուն:

— Ահա ինչ. պէտք է ծառայել աղքատներին ինչպէս մեզ հաւասարի. պէտք է մըտնել աղքատների հոգու մէջ, որպէսզի չարհամարհենք նրանց այն ստորութեան և հոգեկան աղքատութեան համար, ինչ դրութեան մէջ մենք ինքներս կլինինք, եթէ մեզ էլ միևնոյն դժբաղդութիւնը պատահի. պէտք է սիրել նրանց, գէթ միայն խոնարհութեան համար. պէտք է սիրել այդ դժբաղդներին, որոնց թիւը շատ է և որոնք յարգի պէս կարող են սրբել բոլոր հարուստներին երկրի վրայից, պէտք է աշխատել գտնել նրանց:

մէջ վեհանձնութեան և արժանաւորութեան գոնէ հետքը. պէտք է ուրիշի դժբաղդութիւններին էլ վերաբերուել նոյնպիսի համբերութեամբ, ինչպէս և մեր սեպհական ձախորդութիւններին:

Օգնելով նրանց, չպէտք է վրդովուել աղքատութեան և վշտի դէմ, այլ պէտք է նայել նրանց վրայ ինչպէս Նորա խորհրդաւոր գործիքի, Որը միայն գիտէ բոլորի պատճառը, որովհետև բարձրեալի գլխաւոր նպատակն է ոչ թէ արտաքին գեղեցկութիւնը ստեղծել, այլ բարութիւն:

— ձիշտ ես ասում, ասաց Որմիզդը— ծառայ քարի, մտիր քո տիրոջ ուրախութիւնը:

1008
36354

Die erste...
 Die zweite...
 Die dritte...
 Die vierte...
 Die fünfte...
 Die sechste...
 Die siebente...
 Die achte...
 Die neunte...
 Die zehnte...

օր. Նուարդ Աղանեանցի թարգմանութիւն-
ները.

1. Սէ հացեր. բ. ապ.	5 կ.
2. Ապուշը. ժ. Էսպարբի	5 կ.
3. Դթութիւն ժ. Լըմեարի	5 կ.
4. Աւղեղի նորագույնը. Փ. Դիկմէլի.	5 կ.

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ

վաճառուում է ճուճարի խմբագրատանը

6165